

Cu Nora Iuga la Viena

Christel Wollmann-Fiedler

Ne-am revăzut la Schottentor, unul din furnicările turistice ale Vienei, pe o căldură tropicală în vara lui 2012. Nora coboară sprintenă din tramvai, Anke Pfeifer o așteaptă cu un buchet de flori în mână. Trecem aproape în fugă prin dreptul monumentului Vivaldi, traversăm parcul Sigmund Freud. Aici alergăm, aici încetinim pasul; Nora parcă dansează, surprinzător la cei 81 de ani ai ei. Nu ne-am văzut de câteva luni. Ultima oară la Brașov și la București, orașul ei natal pe care-l iubește peste măsură, tocmai fiindcă alții nu-l iubesc. Nora Iuga urmează să le povestească studenților de la Institutul de Romanistică despre literatura română și să citească din creația proprie. Dr. Anke Pfeifer, cunoscută romanistă și promotoare ferventă a literaturii române la Berlin – absolventă a Facultății de filologie din București – care predă un curs de limbă și literatură română la Universitatea din Viena, a invitat-o pe „poeta suprarealistă” să țină un excurs în fața studenților în limba ei maternă. Nora Iuga și Anke Pfeifer se cunosc mai demult, încă din Berlin, imediat după deschiderea granițelor. În 2007 a apărut la editura Klett-Cotta antologia **Capricii periculoase** din întreaga operă lirică a poetei și Anke Pfeifer i-a luat un interviu pentru prestigioasa revistă „Sinn und Form”.

Vechiul spital de medicină generală (AKH) din Viena-Alsergrund, înființat încă din secolul al XVII-lea ca azil pentru nevoiași, a fost reconstruit de primarul Curții Imperiale Joseph Gert, din însărcinarea împăratului Joseph al II-lea, schimbându-și în 1894 destinația în spital. Acestei clădiri impozante i s-au mai adăugat și alte corpuri, dobândindu-și reputația mondială nu doar ca edificiu arhitectural, ci și datorită unor medici și profesori celebri ca Ignaz Semmelweiß din Budapesta, numit mai târziu și „salvatorul mamelor” sau Theodor Billroth, „chirurgul aparatului digestiv”, de pe insula Rügen. Asta a fost doar o paranteză, fiindcă Viena nu poate trăi fără istorie. Când s-a deschis noul AKH, cu statura lui gigantică, vechiul local din Spitalstrasse a fost extins și reamenajat pentru a deveni campus universitar. Au apărut astfel în incinta lui magazine, cafenele și birouri, iar în curțile interioare studenții și profesorii își găsesc o oază de destindere. Și Institutul de Romanistică aparține acestui campus, unde e așteptată Nora Iuga. Studenții s-au pregătit. Sunt familiarizați cu literatura ei. Nu e cunoscută doar în România. A publicat cărți de poezie și proză în șapte țări. La Literaturhaus Berlin, unde a avut prima bursă în anul 2000, a scris prima parte a **Jurnalului berlinez**, apărut la editura Vinea. Cu ocazia ultimei burse DAAD, în 2009-2010, a scris și a doua parte a periplului său în metropola germană. „Paradisul primei călătorii berlineze nu are nimic de-a face cu „iadul” celei de pe urmă, textele nici atât. Berlinul i-a inspirat și numeroase poezii, apărute în reviste ca „Sinn und Form”, „Akzente”, „Chausse”, „Manuskripte” ș.a. **Jurnalele berlineze** au apărut în 2011 într-un singur volum în limba română la editura Polirom, sub titlul **Berlinul meu e un monolog**. În cele două sejururi la Berlin, Nora Iuga a locuit la adrese diferite. De aceea prima parte se numește „Fasanenstrasse 23” și a doua „Stuttgarterplatz 22”. Jurnalul mă interesează imens. Poate o să apară cândva și în limba germană?

KulturKontakt Austria a invitat-o pe Nora Iuga pentru o lună la Viena. În timpul primelor două săptămâni a scris – e foarte conștiincioasă, a avut un bunic german – douăzeci de poezii, pe care le numește **Wiener Gedichte**. Le citește studenților câteva din aceste texte, citește și poeme scrise direct în limba germană în 2010, în timpul șederii ei la Edenkoben. Nici proza nu se lasă așteptată. **Blogstory** o readuce pe „ultima poetă suprarealistă europeană”

în frenezia actualității. Dar literatura postmodernă a început s-o plictisească pe Nora Iuga, cum declară singură, „**cotidianul** nu-mi place!”

Câțiva tineri poeți foarte talentați au înființat la sfârșitul anilor 60 ai secolului trecut la București „Grupul oniricilor”, din care făcea parte și Nora Iuga. Acest tip de poezie extrăgându-și substanța mai mult din starea de vis decât din cea de veghe a fost în vremea aceea o încercare curajoasă de a resuscita suprarealismul românesc care se bucurase de recunoașterea Occidentului și amuțise odată cu izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial și cu instaurarea comunismului în România. După trei ani de aplauze și contestări, cenzura românească a închis gura „visătorilor” cu eticheta de „cosmopolitism nociv, un adevărat opiu pentru popor”. Mulți au plecat atunci care încotro, în Austria, în Franța, mulți au murit. Dintre poeții prestigioși ai grupului, Virgil Mazilescu, Vintilă Ivănceanu, Daniel Turcea, Leonid Diimov, George Almosnino, Mihai Teclu ș.a. se vorbește puțin sau aproape deloc. Marii suprarealiști, venerați de onirici, s-au bucurat de o largă susținere în Occident. Gellu Naum și Gherasim Luca sunt și azi în lumea cea mare singurele nume de referință din poezia românească.

„Pentru scriitorii germani limba e importantă; forma modelează fondul. Conținutul ia forma vasului în care-l torni”, le spune Nora Iuga studenților din Viena. „Literatura română mai păstrează un anumit patetism, un aer balcanic, e foarte senzuală, tinerii poeți germani ne acuză chiar de o prea apăsată visceralitate. Experimentele lingvistice ale tinerilor poeți români se lasă încă așteptate, fiindcă forma continuă să fie privită la noi ca suprafață, poate și de aceea preferințele scriitorilor români se îndreaptă în continuare mai mult spre emoțional, către fața accentuat dramatică a mesajului.”

Romanul **Săpunul lui Leopold Bloom** a fost predat de Nora Iuga cu puțin înainte de revoluția din 1989. Directoarea editurii Cartea Românească s-a luat cu mâinile de păr când a citit manuscrisul și a respins publicarea cărții. Abia în 1994 a apărut această carte a Utopiei și nimeni nu s-a gândit să-i pună o banderolă cu titlul **Literatură de sertar**. M-a amuzat să aflu că unii spun „Nora Iuga a făcut dizidență purtând pălării”. „Toți spuneau că *mămăliga nu explodează* și tocmai la noi nu a fost o revoluție de catifea, a curs sânge mult, dar se pare că n-a fost de-ajuns”, le mai spune Nora Iuga studenților din Viena, „lucrurile pentru care merităm să fim criticați le știu toți, cele pentru care ar trebui să fim admirați nu le știe nimeni.”

Studenții ar vrea să afle care oraș îi place mai mult, Berlinul sau Viena? Tinerilor, firește, le recomandă Berlinul cu ritmul lui trepidant, cu viața lui cultural-artistică în continuă schimbare, cu posibilitățile de afirmare pe care le oferă. Ea, personal, preferă Viena. În România a trăit până în 1947 sub monarhie, acest aer îl mai simte vag în Viena care e, poate și din acest motiv, mai aproape de sufletul ei.

Încă de copil Nora Iuga a vrut să devină balerină sau actriță; a ajuns una dintre poetele importante ale României. Născută la București în 1931 și-a petrecut copilăria mai mult la bunici, în orașul numit pe atunci „Micul Paris”. Tatăl, violonist la Filarmonica din București și mama, balerină la Opera Română, au făcut numeroase turnee, luând-o pe fetița Nora cu ei. Poeta octogenară își amintește vestita stațiune balneară Scheveningen din Olanda. Tatăl ei era șef de orchestră la cel mai mare hotel din stațiunea de la Marea Nordului care își păstrează și acum reputația „Palace Hotel”. Acolo a trăit pentru prima oară șocul „jocurilor de artificii”. În Germania au locuit, printre multe alte orașe, un timp mai îndelungat la Kassel și Freiburg în Breisgau, unde a mers la grădiniță. Așa a venit la ea limba germană care n-a mai părăsit-o niciodată. La Sibiu (Hermannstadt), orașul primei iubiri și a primei poezii, a urmat gimnaziul

la Ursulinnenkloster, o vestită școală mănăstirească și peste 13 ani, în 1954, întâmplarea a făcut să se întoarcă în acest oraș, de data asta ca profesoară de germană.

Nora Iuga e o româncă și, mai ales, o bucureșteană pățimașă. Suferă pentru criticile severe și nu totdeauna fondate aduse țării ei de cei dinafară care, de cele mai multe ori, cunosc România numai din auzite. Orice se poate spune despre ea, dar nu că ar fi fost o admiratoare a lui Ceaușescu și totuși, nu va accepta niciodată un semn de egalitate între Ceaușescu și Hitler, cum afirmă unii. Fără îndoială situația economică și socială din România ceaușistă devenise în anii 80 insuportabilă, aproape criminală, dar nu a văzut camere de gazare și saci cu păr sau cu danturi umane. „Culmea, în ciuda cenzurii, deschiderea spre cultura occidentală a fost, în mod paradoxal, mai mare decât în alte țări socialiste”, spune cu mândrie, „cât privește situația economică și politică din România la ora actuală tensiunea e mai mare ca oricând, dar cancelariile occidentale sunt dezinformate și confundă des vinovatul cu nevinovatul.”

Trecem pe lângă cel mai vechi cimitir evreiesc din Viena, Cimitirul Roßau care a fost înființat în secolul al XVI-lea, înainte de escaladarea nazismului, în Alsergrund. Mulți cetățeni au mutat pietrele funerare de aici în Cimitirul Central al orașului, ca să fie aduse înapoi, la locul lor, în 1984, în Seegasse. Privim împreună, în tăcere, peluza largă cu pietrele funerare străvechi, ale căror litere ebraice abia se mai deslușesc. Nora o să scrie o poezie despre ele?

Traducere de dr. Anke Pfeifer

Christel Wollmann-Fiedler, Berlin
Jurnalist, Fotograf, Scriitor